

Onun əsərləri Asiyanın "Böyük çöl"ündə, ulu Tetis okeanının varisi Kaspi-Xəzər-Quzğun-Oğuzhun dənizinin ana hövzəsində - əzəli yurd yerlərində ilkin sivilizasiya ocaqları yandıran, çoxsaylı dövlətlər, möhtəşəm imperiyalar yaradan Türkün tarix yollarına güzgü tutur, işıq salır. Monosentrizmə yox deyən, Passionarlıq işığında yazılan "Attila", "Əmir Teymur - Zirvəyə doğru", "Əmir Teymur - Dünyanın hakimi", "Təhmasib şah", "Şah arvadı və cadugər", "Nadir şah", "Sultan Alp Arslan" və başqa romanlarıyla qədim türklərin, xüsusilə, Azərbaycanın böyük tarixi gücünü, etnogenetik potensial imkanlarını, yaddaş enerjisini oyadır, bu günün ürək və beyin meydanlarına istiqamətləndirir, transformasiya edir, ədəbi sözün əbədi hüznunda fədakar tarixçi hünəri, coşqun sənətkar eşqiylə ciddi yaradıcılıq uğurlarına imza atır yazıçı Yunus Oğuz...

Əvvəlcə biografiyasından bir neçə rəqəmi, bəzi portret cizgilərini xatırlatmaq yerinə düşər. Bunlar onun ömür və tale yolunun əsas rəqəm və cizgiləridir: 1960-cı ilin 22 iyulunda Əli Bayramlı (indiki Şirvan) şəhərində, İsxan kişinin ailəsində dünyaya gəlib. Həmin şəhərdəki 9 sayılı orta məktəbi bitirib. 1983-88-ci illərdə Rostov Dövlət Universitetinin Fəlsəfə fakültəsində təhsil alıb. 1988-92-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunda kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışıb...

Bu, elmi və ədəbi yaradıcılığın ilkin axtarış, coşqun özünüdərk illəri idi. Tarix qeyri-adi bir cazibəylə duyğularına hakim kəşilir, onu özünə çəkir, qədim türklərin, oğuzların susqun yaddaş yolları çağırırdı onu. Tarix elmində uzun müddət hökm edən monosentrizmin natamamlığı, ədalətsizliyi, davamlı yalanı ruhunu sıxır, sarsıdır, böyük türkoloq Lev Nikolayeviç Qumilyovun konseptual tədqiqatlarla irəli sürdüyü Passionarlıq nəzəriyyəsi tarixçi duyğularında çıraq yandırır.

Təsədüfi deyil ki, illər ötdükcə "Türklərin tarixinə yeni bir baxış", "Attila", "Türkün gizli tarixi" əsərlərini, xüsusilə, "Qədim türklər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" monoqrafiyasını yazıb çap etdirdi, öz tarixçi sözünü söylədi, prinsipial elmi-konseptual mövqeyini açıq şəkildə, cəsarətlə irəli sürdü Yunus Oğuz. Bu, dolayısı ilə yad, yabançı imperiya maraqlarına xidmət edən ənənəvi sovet tarixşünaslığından, onun bir çox stereotipləri və ehkamlarından imtina, qədim türklərin və prototürklərin əzəli tarix, sivilizasiya yollarına yeni baxış idi.

"Qədim türklər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" adlı kitabında Yunus Oğuz "...türk super etnosunun təşəkkül və inkişaf tarixini xüsusi metodika ilə araşdırmaqla, əslində, tarix elmindəki bir çox stereotipləri və ehkamları cəsarətlə inkar edir" (Prof. Yaqub Mahmudov). Həmin əsərdə Yunus Oğuz bir sıra elmi avtoritetlər, nüfuz sahibləri ilə polemikaya girməkdən, öz elmi-nəzəri mövqə və münasibətlərini açıq şəkildə bildirməkdən çəkinmir, ciddi, tutarlı arqumentlər, əsaslı analogiyalarla öz həqiqətini irəli sürür və təsdiq edir. Hətta əsərin üçüncü fəsli belə adlanır: "L.N.Qumilyovun "Türklərin Şərqdən Qərbə axını" nəzəriyyəsinə tənqidi baxış". Əsas odur ki, əsərdə tənqid naminə tənqidçilik

Tarixçi hünəri, yazıçı eşqi

yox, həqiqət naminə ciddi, realist tənqidlə qarşılaşır.

Bir misal: "L.N.Qumilyovdan fərqli olaraq belə düşünümək ki, daha bir passionarlıq növü də var. Bizcə, bunu ideoloji passionarlıq adlandırsaq daha düzgün olardı. Məsələn, bunun bariz nümunəsi sırf ideologiya, yəni şiəlik əsasında yaranmış Səfəvilər dövlətinin qurulmasıdır. Əvvəlcə passionarlıq sırf təriqət kimi təbliğ olunsada, sonradan Şeyx Cüneydin dövründə hərbi-siyasi gücə çevrilir və Şah İsmayıl tərəfindən əsas qoyulan bu dövlətin, yaxud imperiyanın və superetnosun yaranmasında əsas rolunu ideoloji passionarlıq oynamışdır.

Bunu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, ideoloji passionarlıq coğrafi məkanda yerləşən etnosun passionarlıq hissəsinin tərkibinə daxildir. Belə ki, etnosun təkanı və alovlanması XII-XIII əsr Eldəgizlər, yaxud Atabəylər dövrünə təsadüf edir. Bu təkan nəticəsində Qaraqoyunlular, daha sonra isə Ağqoyunlular dövlətləri yaranır. Dövlətlərin adı müxtəlif olsa da etnos eynidir və dominantlığı oğuz türkləri aparır. Maraqlıdır ki, Osmanlı imperiyasında da passionarlıq oğuz səlcuq türklərinə aiddir. Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, oğuz türkləri arasında VI-VII əsrlərdən başlayan inkişaf təkanı, passionarlıq XI-XIII əsrlərdən iki yerə ayrıl-

keçməli, dövlət yaratmaq üçün superetnosa çevrilməlidir. Bu o deməkdir ki, əldə olunan qaynaqlara istinad etsək, bu səltənətdə yaşayan türk etnosu, yaxud prototürklərin L.N.Qumilyovun nəzəriyyəsinə görə, passionarlığı e.ə. IV minillikdə başlayıb. Amma hörmətli Lev Nikolayeviç heç bir əsərində e.ə. IV minillikdə hətta Mərkəzi Asiyada prototürklərin yaşadığını göstərmir. Hələ biz Mərkəzi Asiyada bu dövrlərdə hansısa türk dövlətinin mövcudluğundan danışmırıq. Təsədüfi deyil ki, Əbül-Fərəcdən 500 il öncə digər bir ərəb tarixçisi Cürhumi göstərdi ki, Azərbaycan ta qədimdən türklər ölkəsi sayılır, türklər çoxdan burada məskundurlar".

Bu, tariximizə tam yeni, məhz obyektiv elmi-nəzəri yanaşmadır, tarixçi-filosof Yunus Oğuzun cəsarətlə təsdiq, tədqiq və təqdim etdiyi milli tarixçilik mənzərəsidir. Bu, uğurlu bir yanaşmadır.

"Siyasi hakimiyyətin idarəetmə prinsipləri" adlı ilk kitabını 1994-cü ildə çap etdirən Yunus Oğuz bütün elmi və ədəbi əsərlərində Azərbaycanın tarixi haqlarını, həqiqətlərini, milli-dövləti maraqlarını ön plana çəkir, təsdiq, təbliğ və tərənnüm edir.

Müxtəlif alim, şair və yazıçılar haqqında çap olunan ondan artıq monoqrafiyanın müəllifi, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, Yarıdım rayonu Peştəsər kənd ümumi orta məktəbində müəllim

işləyən fədakar ziyalı, ciddi elmi-filoloji tefəkkür sahibi Sabir Bəşirov 2015-ci ildə işıq üzü görən "Yunus Oğuz: Elmi tefəkkürlə bədii tefəkkürün vəhdəti" kitabında haqlı olaraq yazır: "Milli azadlıq hərəkatının yətimlərindən, fəal iştirakçılarından biri də Yunus Oğuzdur. Ancaq yaxşı ki, o, siyasət bataqlığına girmədi, siyasət oyunlarında iştirak etmədi, elmi araşdırmalarının arasını kəsmədi. Bu gün biz Yunus Oğuzu iki cəhətdən qiymətləndiririk: ümumtürk və onun tərkib hissəsi kimi, Azərbaycan tarixinin ciddi araşdırmaçısı, tarixin qaranlıq məqamlarını, mübahisəli məsələlərini tədqiq edən, yeni fikir söyləyən ciddi tədqiqatçı-tarixçi-türkoloq və çox istedadlı yazıçı kimi..."

...Yunus Oğuz təkcə tarixi mükəmməl bilməsi ilə yox, Azərbaycan tarixini ümumtürk, eləcə də dünya tarixi kontekstindən ayırmadan tədqiq edir (alim kimi) və bu tarixi bütün mürəkkəblikləri, ziddiyyətləri və təsvir edən bədii əsərlər yazması ilə fərqlənir..."

Yunus Oğuz müraciət etdiyi tarixi dövrlərin panoram mənzərə-həqiqətlərini ciddi alim, mütxəssis səviyyəsində bilən və bildiklərini istedadlı sənətkar səviyyəsində ədəbiyyata gətirməyi bacaran yazıçıdır. O, Azərbaycan tarixinə, adətən, ümumtürk tarixi miqyaslarından gəlir, elmi-ədəbi haqqahallılığa xayanət etmədən, heç bir rəngə, boyaya, kosmetik bəzəyə uymadan təmiz bir milli mövqə, səmimi bir təhkiyə ilə roman-düşüncələrini oxucuya danışır. Və əsas odur ki, oxucu onu eşidir, ona inanır... Yəqin buna görədir ki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, millət vəkili Nizami Cəfərov Yunus Oğuzun "Nadir şah" tarixi roman-kitabına yazdığı geniş həcmli ön sözü belə adlandırmışdır: "Yunus Oğuz xalqımızın tarixinə danışa bilir".

Azərbaycan ədəbiyyatının, ədəbi dilinin, tarix və bütöv mədəniyyətinin dərin bilicisi, böyük zəka sahibi, müasir milli, ümumtürk elmi-mədəni mühitinin fədakar, fenomenal tədqiqatçısı və təbliğatçısı olan professor Nizami Cəfərovun həmin məqaləsindən nisbətən geniş bir sitat gətirməyi bu məqamda gərəklı hesab edirəm: "Nadir şah" olduqca bə-

yük həcmli romandır. İndiyə qədər yazılan tarixi romanlarla müqayisə etsək, tarixi belə geniş panoramla görmək, onun yetişdirdiyi şəxsiyyətlər, onların mühiti, mövzuya çox həssas və həcmli müraciət etmək baxımından Yunus Oğuzu Məmməd Səid Ordubadi ilə müqayisə etmək olar..."

Bu sözləri oxuya-oxuya professor N.Cəfərovun səmimi həyəcanlarını hiss edirəm, istedadlı, böyük perspektivlərilə seçilən elm və sənət adamlarımızın qorunmasına həqiqi ehtiyac olduğuna düşünürəm...

1991-92-ci illərdə "Ordu" qəzetinin baş redaktoru olan, 1995-ci ildən bu günə qədər "Olaylar" qəzeti və "Olaylar" informasiya agentliyinin baş redaktoru vəzifəsində çalışan Yunus Oğuz müasir Azərbaycan jurnalistikasında özünə-məxsus dəsti-xətti, səviyyəli, vətənpərvər publisist mövqeyi ilə seçilir. 2005-ci ildə "Tərəqqi" medalına, 2010-cu ildə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" adına layiq görülən Yunus Oğuz tarixçiliyində, yazıçılığında olduğu kimi jurnalistikasında da ilk növbədə realistdir, həqiqətpərəstdir, fəal vətəndaş mövqeyinin sahibidir. O, bütün elmi, ədəbi, publisistik fəaliyyətində, silsilə əsərlərində Azərbaycandan başlayır və Azərbaycana doğru gedir. Cəsarətlə demək olar ki, Türkçülük, Azərbaycançılıq xətti Yunus Oğuz ünvanlı elm və sənət dünyasının əsas istiqaməti, strateji hədəfidir.

Bir cəhəti də xüsusi vurğulamaq istəyirəm, bu, çox vacib məqamdır.

Yunus Oğuzun elmi və ədəbi əsərləri bir sıra xalqların dillərinə tərcümə olunub, müxtəlif ölkələrdə dəfələrlə nəşr edilib. 2003-cü ildə "Qarabağ-nəzarətsiz zona" kitabı ingilis dilində Londonda, 2006-cı ildə "Türkün tarixinə yeni bir baxış" kitabı fars, türk, rus dillərində müvafiq ölkələrdə çap olunub. 2009-cu ildə "Nadir şah" romanı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən "Qızıl kəlmə" mükafatının "Şans" ödülünə layiq görülüb. Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə "Türkün tarixinə yeni bir baxış", "Qədim türklər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" adlı əsərləri ali məktəblərdə dərs vəsaiti kimi, "Nadir şah" və "Təhmasib şah" romanları isə sinifdən xaric oxu ədəbiyyatı kimi si-fariş edilib və bu məqsədlə çap olunub. Nyu-Yorkda, Londonda, Moskvada, İstanbulda, Kiyevdə, Daşkənddə, Alma-atada, Bişkekə, bütövlükdə dünyanın 22 ölkəsində 40-a yaxın kitabı nəşr edilərək yayılıb, bir sıra beynəlxalq mükafatlara layiq görülüb. O, beynəlxalq səviyyədə tərcümə edilmə, çap olunma, yayılma, oxunma miqyaslarına görə seçilən, çoxlarını geridə qoyan azsaylı müasir yazıçılarımızdandır. Əsas odur ki, Yunus Oğuzun xarici ölkələrdə tərcümə və çap edilərək yayılan, kütləvi oxucu marağına səbəb olan əsərləri hansısa tolerant, kosmopolit mövqeyi ilə yox, məhz yüksək standartlara cavab verən Türkçülük, Azərbaycançılıq elmi-ədəbi xətti ilə seçilir. Onun əsərləri dünyaya Azərbaycan haqqı və həqiqətlərini danışır.

Bütün bu dediklərim elmin, ədəbiyyatın ümumxalq taleyinə, millətin yaşam tərzinə canlı qovuşma mənzərəsidir, alimin, yazıçının mənsub olduğu xalqa, millətə, dövlətə yaradıcı enerjiötürmə qüdrəti, keyfiyyətli xidmət nümunəsidir. Necə deyərlər, əsər yazılır və xalqın, millətin, dövlətin taleyinə İŞ GÖRÜR...

* * *

O, elmə, sənətə könül verdiyi gündən tarixin yaxın-uzaq yollarında dolaşır, keçmişin gizli, qaranlıq yaddaş hücrələrində qəlbini, Vətən sevgisinin çıraqlarını yandırır, Azərbaycan həqiqətlərini bütün dünyaya danışır, olduğu kimi təqdim edir. Hər təzə əsəri, yeni romaniyala tarixin qaranlıqlarına işıqlı qapılar açır, oxucularını Vətən müqəddəsliyinin işıqlı qapılarına çağırır Yunus Oğuz. Və həmin işıqlı qapılardan tarixçi hünərinin, yazıçı eşqinin səsi gəlir...

Sadiq Elcanlı

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.

